

Стандарти байналмилалии баҳисобгирии муҳосибӣ 2 “Захираҳои молию моддӣ”

Мақсад

- 1 Мақсади Стандарти мазкур аз муқаррар намудани тартиби баҳисобгирии захираҳои молию моддӣ иборат мебошад. Масъалаи асосӣ ҳангоми баҳисобгирии захираҳои молию моддӣ аз муқаррар намудани маблағи хароҷоте иборат мебошад, ки ба сифати дорой эътироф гардида, ба давраҳои оянда, то эътирофи фонда аз даромади дахлдор, интиқол дода мешавад. Стандарти мазкур дастур вобаста ба муқаррар намудани арзиши аввалия ва эътирофи минбаъдаи он ба сифати хароҷот, аз ҷумла, ҳама гуна соқиткунӣ то ҳадди арзиши софи фурушро дар бар мегирад. Инчунин, Стандарти мазкур дастур нисбат ба формулаи ҳисоббаробарии арзиши асли, ки барои ба захираҳои молию моддӣ бурдани хароҷот истифода мегардад, дар бар мегирад.

Доираи татбиқ

- 2 Стандарти мазкур нисбат ба ҳама захираҳо татбиқ мегардад, ба истиснои захираҳои зерин:
- (а) [Сокит шудааст];
 - (б) воситаҳои молиявӣ (ба СБХМ 32 “Воситаҳои молиявӣ: пешниҳод” ва СБХМ 9 “Воситаҳои молиявӣ” нигаред);
 - (в) дорониҳои биологӣ, ки ба фаъолияти кишоварзӣ мансуб мебошанд ва маҳсулоти кишоварзӣ дар лаҳзаи ҷамъоварии он (ба СБХМ 41 “Кишоварзӣ” нигаред).
- 3 Стандарти мазкур нисбат ба арзёбии захираҳои молию моддӣ татбиқ намегардад, ки дорандагони он инҳоянд:
- (а) истеҳсолкунандагони маҳсулоти кишоварзӣ ва маҳсулоти хочагии ҷангал, маҳсулоти кишоварзӣ баъд аз ҷамъоварии он, инчунин канданиҳои фойданок ва маҳсулоти коркарди канданиҳои фойданок дар он сурат, ки онҳо аз рӯи арзиши софи фуруш тибқи таҷрибаи қабулшудаи баҳисобгирӣ дар ин соҳаҳо арзёбӣ мешаванд. Агар чунин захираҳо тибқи арзиши софи фуруш арзёбӣ гарданд, тағйирот дар нархи мазкур дар таркиби фонда ё зарари даврае, ки ин тағйирот ба амал омадаанд, эътироф мегардад;
 - (б) миёнаравҳо – трейдерҳои молӣ, ки захираҳои худро аз рӯи арзиши одилона бо тарҳи хароҷот барои фуруши онҳо арзёбӣ мекунанд. Агар чунин захираҳо аз рӯи арзиши одилона бо тарҳи хароҷот барои фуруши онҳо арзёбӣ гарданд, тағйироти арзиши одилона бо тарҳи хароҷот барои фуруши онҳо дар таркиби фонда ё зарари даврае, ки ин тағйирот ба амал омадааст, эътироф карда мешавад.
- 4 Захираҳои молию моддӣ, ки дар банди 3(а) зикр шудаанд, тибқи арзиши софи фуруш дар зинаҳои муайяни истеҳсолот арзёбӣ мегарданд. Ин дар мавриде воқеъ мегардад, ки масалан, маҳсулоти кишоварзӣ ҷамъоварӣ гардидаанд ё канданиҳои фойданок истеҳсол шудаанд ва фуруши онҳо дар асоси шартномаи форвардӣ ё кафолати давлат, кафолат дода шудааст ё ҳангоме, ки бозори ғаёл мавҷуд буда ҳавфи таъмин нагардидани фуруш хеле паст бошад. Нисбат ба чунин захираҳо фақат талаботи Стандарти мазкур вобаста ба арзёбӣ татбиқ намегардад.
- 5 Миёнаравон - бозаргонон шахсоне мебошанд, ки молро аз номи дигар шахс ё аз ҳисоби худ меҳаранд ё мефурушанд. Захираҳои, ки дар банди 3(б) зикр шудаанд, асосан бо мақсади фуруш дар ояндаи наздик ва гирифтани фонда тавассути тағйирёбии нарх ё маржаи миёнаравҳо – трейдерҳо харидорӣ мегарданд. Агар чунин захираҳо тибқи арзиши одилона бо тарҳи хароҷот барои фуруши онҳо арзёбӣ гарданд, нисбат ба онҳо танҳо талаботи Стандарти мазкур вобаста ба арзёбӣ татбиқ намегардад.

Муқаррарот

- 6 Дар Стандарти мазкур истилоҳот бо ифодаҳои зерин истифода бурда мешаванд:
- Захираҳои молию моддӣ* – дорониҳо:
- (а) барои фуруш дар раванди фаъолияти муқаррарӣ пешбинӣ шудаанд;

- (б) дар раванди истехсолот барои чунин фурӯш қарор доранд;
- (в) дар намуди ашё ё маводи хом, ки дар раванди истехсолот ё хизматрасонӣ истифода бурда мешаванд, қарор доранд.

Арзиши софи фурӯш – арзиши ҳисобшудаи фурӯш дар раванди фаъолияти муқаррарӣ бо тарҳи хароҷоти ҳисобшуда барои ба охир расонидани истехсолот ва хароҷоти ҳисобшудае, ки барои фурӯш зарур мебошад.

Арзиши одилона - нархест, ки хангоми фурӯши дорой ба даст оварда мешавад ё хангоми интиқоли уҳдадорӣ, дар раванди амалиёти байни ду иштирокчии бозор дар рӯзи арзёбӣ, пардохт мешавад (ба СБҲМ 13 “*Арзёбии арзиши одилона*” нигаред).

- 7 Арзиши софи фурӯш ба маблағи софе мансуб аст, ки корхона интизор аст аз фурӯши захираҳои молию моддӣ дар раванди фаъолияти муқаррарӣ ба даст оварад. Арзиши одилона нархи чунин захираҳои молию моддиеро инъикос менамояд, ки тибқи онҳо дар бозори асосӣ (ё бештар манфиатнок) байни иштирокчиёни бозор дар рӯзи арзёбӣ, вобаста ба фурӯши захираҳои молию моддӣ мазкур амалиёти муқаррарӣ гузаронида шудааст. Арзиши аввалия арзишро ифода менамояд, ки барои корхона махсус мебошад, вале арзиши ниҳой чунин намебошад. Арзиши софи фурӯши захираҳои молию моддӣ метавонад аз арзиши одилона бо тарҳи хароҷот барои фурӯши онҳо фарқ намояд.
- 8 Ба захираҳои молию моддӣ ҳам молҳое, ки харида шудаанд ё барои аз нав фурӯхтан пешбинӣ гардидаанд, аз ҷумла, молҳое, ки аз ҷониби корхона тибқи савдои чакана, харидорӣ гардида аз нав фурӯхта мешаванд ва ҳам замин ё дигар амвол, ки барои аз нав фурӯхтан пешбинӣ гардидаанд, мансуб мебошанд. Ба захираҳои молию моддӣ, инчунин, маҳсулоти тайёр ё истехсолоти нотамоми корхона, аз ҷумла, ашё ва маводи хом, ки ҷиҳати истифода дар раванди истехсолот пешбинӣ гардидаанд, мансуб мебошанд. Хароҷоте, ки дар робита бо иҷрои шартнома бо харидорон, ки боиси пайдоиши захираҳои молию моддӣ намегарданд (ё дороиҳое, ки ба доираи татбиқи дигар стандарт мансуб мебошанд), тибқи СБҲМ 15 “*Даромад аз фурӯш тибқи шартнома бо харидорон*”, ба эътибор гирифта мешавад.

Арзёбии захираҳои молию моддӣ

- 9 Захираҳои молию моддӣ бояд ҳадди ақалл тавассути ду бузургӣ арзёбӣ гарданд: тибқи арзиши аслӣ ё аз рӯйи арзиши софи фурӯш.

Арзиши аслии захираҳои молию моддӣ

- 10 Арзиши аслии захираҳои молию моддӣ бояд ҳама хароҷоти харид, коркард ва дигар хароҷотеро, ки ҷиҳати таъмини ҷойгиршавии воқеӣ ва ҳолати захираҳои молию моддӣ сарф мешавад, дар бар мегирад.

Хароҷот барои харид

- 11 Хароҷот барои хариди захираҳои молию моддӣ нархи харид, боҷҳои воридотӣ ва дигар андозҳо (ба истиснои он андозҳое, ки дар оқибат аз ҷониби корхона ба мақомоти андоз ҷуброн карда мешаванд), инчунин хароҷоти ҳамлу нақл, боркунӣ ва борфурорӣ ва дигар хароҷотеро, ки бевосита ба хариди маҳсулоти тайёр, мавод ва хизматрасонӣ тааллуқ доранд, дар бар мегирад. Тахфифи тичоратӣ, имтиёзҳо ва дигар моддаҳои ҳаммонанд бояд хангоми муайян намудани хароҷот барои харид тарҳ карда шаванд.

Хароҷот барои коркард

- 12 Хароҷот барои коркард хароҷотеро фаро мегирад, ки ба мисли хароҷоти мустақим музди меҳнат ба таври бевосита бо истехсоли маҳсулот алоқаманд мебошад. Ин хароҷот инчунин хароҷоти борхатии доимии истехсоли ба таври доимӣ ва тағйирёбанда тақсимшударо мунтазам дар бар мегирад, ки хангоми коркарди ашёи хом ба маҳсулоти тайёр ба вучуд омадааст. Хароҷоти доимии иловагии истехсолӣ ин хароҷоте мебошад, ки новобаста аз ҳаҷми истехсолот нисбатан бетағйир боқӣ мемонад, масалан, истехлок ва хизматрасонии биноҳои истехсолӣ, таҷҳизот ва дороиҳо дар шакли ҳуқуқи истифода, ки дар раванди истехсолот истифода мешаванд, инчунин хароҷоти идоравӣ ва маъмурии бо истехсолот алоқаманд. Хароҷоти борхати истехсоли тағйирёбанда ин хароҷоти истехсоли ғайримустақим мебошад, ки дар тобеияти бевосита ё амалан мустақим аз ҳаҷми

истеҳсолот, масалан, харочоти ғайримустақим барои ашёи хом ё харочоти ғайримустақим барои музди меҳнат, боқӣ мемонад.

- 13 Харочоти доимии иловагии истеҳсолӣ ба харочоти коркард бурдашуда дар асоси истифодаи муқаррарии қувваи истеҳсолӣ ба роҳ монда мешавад. Истифодаи муқаррарӣ ин ҳамон ҳаҷми истеҳсолот аст, ки интизор аст вобаста аз нишондодҳои миёнаи як қатор давраҳо ё мавсимҳои корӣ дар шароити муқаррарӣ, бо назардошти талафот дар ҳосилнокии меҳнат дар робита бо хизматрасонии нақшавӣ, ба даст оварда мешавад. Ҳаҷми воқеии истеҳсолот метавонад дар сурате истифода бурда шавад, агар он тахминан ба ҳосилнокии муқаррарии меҳнат мувафиқат намояд. Маблағи харочоти борхатии доимӣ, ки ба як воҳиди маҳсулот мансуб мебошад, дар натиҷаи сатҳи пасти истеҳсолот ё бозмонихо намеафзояд. харочоти борхатии доимии тақсимнашуда ба сифати харочот дар давраи бавучудой эътироф карда мешавад. Дар давраҳои ғайриоддӣ сатҳи баланди истеҳсолот маблағи харочоти борхатии доимӣ, ки ба ҳар як воҳиди маҳсулот мансуб мебошад, ба он тарзе коҳиш меёбад, ки захираҳои молиро моддӣ бештар аз арзиши аслии арзёбӣ карда нашаванд. харочоти борхатии доимии истеҳсолии тағйирёбанда ба ҳар як воҳиди маҳсулот дар асоси истифодаи воқеии қудратҳои истеҳсолӣ мансуб мебошад.
- 14 Дар раванди истеҳсолот метавонад дар як вақт бештар аз як маҳсулот истеҳсол карда шавад. Ин, масалан, ҳангоми истеҳсоли муштараки маҳсулоти истеҳсолшаванда ё маҳсулоти асосӣ ва маҳсулоти иловагӣ ба вучуд меояд. Агар харочот барои коркарди ҳар як маҳсулот ба таври ҷудогона мушаххас карда шавад, он байни маҳсулот ба таври мутаносиб ва дар асоси пайдарҳамӣ тақсим карда мешавад. Масалан тақсимот метавонад дар асоси арзиши нисбии фуруши ҳар як маҳсулот ё дар зинаи раванди истеҳсолот, ҳангоме, ки маҳсулот ба таври ҷудогона мушаххас мегардад ё ҳангоми баанҷомрасии истеҳсолот, амалӣ карда шавад. Аксар маҳсулоти иловагӣ аз рӯи табиати худ муҳим ба ҳисоб намераванд. Дар чунин ҳолатҳои монанд онҳо одатан аз рӯи арзиши софи фуруш арзёбӣ мегарданд ва ин арзиш аз арзиши аслии маҳсулоти асосӣ тарҳ карда мешавад. Ҳамин тавр, арзиши тавозунии маҳсулоти асосӣ аз арзиши аслии он камтар фарқ менамояд.

Дигар харочот

- 15 Дигар харочот ба арзиши аслии захираҳои молиро моддӣ ба он андоза ворид карда мешаванд, ки онҳо барои расонидани захираҳои моддӣ ба макони ҷойгиршавии воқеӣ ва ҳолати захираҳои молиро моддӣ истифода шудаанд. Масалан, ворид намудани захираҳои харочоти борхатии доимии ғайриистеҳсолӣ ё харочот аз рӯи коркарди маҳсулот барои муштариёни мушаххас, ба мақсад мувофиқ мебошад.
- 16 Намунаҳои харочот, ки ба арзиши аслии захираҳои молиро моддӣ ворид нагардидаанд ва ба сифати харочот дар давраи бавучудой эътироф шудаанд, инҳо мебошанд:
- (а) талафоти аз меёр зиёди ашёи хом, меҳнати сарфшуда ё дигар харочоти истеҳсолӣ;
 - (б) харочоти нигоҳдорӣ, агар танҳо дар раванди истеҳсолот барои гузаштан ба зинаи минбаъдаи истеҳсолот талаб карда нашавад;
 - (в) харочоти борхатии доимии маъмурӣ, ки онҳо барои расонидани захираҳои моддӣ ба макони ҷойгиршавии воқеӣ ва ҳолати захираҳои молиро моддӣ мусоидат наменамояд;
 - (г) харочот барои фуруш.
- 17 СБҲМ 23 “*Харочот вобаста ба қарзгирӣ*” ҳамон ҳолатҳои нодирро муайян менамояд, ки харочот барои қарзгирӣ ба арзиши аслии захираҳои молиро моддӣ дохил мегардад.
- 18 Корхона метавонад захираҳои молиро моддиро бо шароити батаъхиргузории пардохт ба даст оварад. Агар созишнома воқеан дорои унсури маблағгузорӣ бошад, чунин унсур ҳамчун фарқияти байни нархи харид бо шароити қарзи тичоратии муқаррарӣ ва маблағи пардохтшуда ба сифати харочот барои пардохти фоизҳо дар муддати давраи маблағгузорӣ эътироф карда мешавад.
19. [Сокит шудааст].

Арзиши аслии маҳсулоти кишоварзии чамъовардашуда, ки аз дороиҳои биологӣ гирифта шудааст

- 20 Тибқи СБҲМ 41 “*Кишоварзӣ*” харочоти аз маҳсулоти кишоварзии чамъоваришуда таркибёфта, ки корхона аз дороиҳои биологӣ худ гирифтааст, ҳангоми эътирофи аввалия аз рӯи арзиши одилона дар лаҳзаи чамъоварӣ бо тарҳи харочот барои фуруш арзёбӣ мегардад. Ин арзиши аслии харочот дар рӯзи таъкидшуда дар доираи татбиқи Стандарти мазкур ба ҳисоб меравад.

Усулҳои арзёбии арзиши асли

- 21 Усулҳои арзёбии арзиши захираҳои молию моддӣ, ба мисли усули баҳисобгирӣ аз рӯйи харочоти меъёрӣ ӯ усули баҳисобгирӣ тибқи нархи чакана метавонанд дар ҳолате истифода бурда шаванд, ки агар натиҷаҳои татбиқи онҳо тахминан ба арзиши асли баробар бошанд. Харочоти меъёрӣ дараҷаи муқаррари истеъмоли ашёи хом ва мавод, меҳнат, самаранокӣ ва ҳосилнокиро дар назар дорад. Онҳо ба таври мунтазам таҳлил карда мешаванд ва ҳангоми зарурат бо назардошти шароити ҷорӣ мавриди бозбинӣ қарор мегиранд.
- 22 Усули нархи чакана одатан дар савдои чакана барои арзёбии захираҳои молию моддӣ, ки аз миқдори зиёди моддаҳои зудивашаванда бо меъёри яххелаи ғоида, ки нисбати онҳо амалан истифодаи дигар усулҳои муайянкунии арзиши асли номумкин мебошад, истифода бурда мешавад. Арзиши аслии воҳидҳои захираҳои молию моддӣ тавассути коҳиш додани нархи фурӯши воҳиди захираҳои молию моддӣ мазкур ба ғоидаи мувофиқи маржаи умумӣ муайян карда мешавад. Ҳангоми муайян намудани бузургиҳои ғоидаи истифодашаванда, захираҳои молию моддӣ ба ӯтибор гирифта мешаванд, ки арзиши онҳо то сатҳи пасттар аз нархи аввалии фурӯши онҳо коҳиш гардидааст. Аксар вақт ғоидаи миёна барои ҳар як баҳши савдои чакана истифода бурда мешавад.

Формулаҳои ҳисобкунии арзиши асли

- 23 Арзиши аслии моддаҳои захираҳои молию моддӣ, ки одатан байни ҳам ивазшаванда намебошанд инчунин мол ва хизматрасоние, ки барои лоиҳаҳои мушаххас истеҳсол ва муқаррар шудаанд, бояд аз рӯйи арзиши асли ҳар як воҳид муайян карда шавад.
- 24 Усули арзиши аслии ҳар як воҳид пешбинӣ менамояд, ки харочоти сарфшуда ба воҳидҳои муқарраршудаи захираҳои молию моддӣ бурда мешаванд. Ин тартиби баҳисобгирӣ барои воҳидҳое, ки нисбати лоиҳаҳои мушаххас ҷудо шудаанд, новобаста аз он, ки харидорӣ шудаанд ӯ истеҳсол гардиданд, муносиб мебошанд. Бо вучуди ин, ҳисоббаробарии арзиши аслии ҳар як воҳид, дар ҳолатҳое, ки миқдори зиёди воҳиди захираҳои молию моддӣ мавҷуд буда, одатан байни ҳам ивазшаванда ба ҳисоб мераванд, номуносиб мебошад. Дар ҷунин ҳолатҳо барои гирифтани бузургиҳои пешакӣ муайяншудаи таъсир ба ғоида ӯ зарар метавонад усули интиҳоби он ҳолатҳое, ки дар захираҳои молию моддӣ боқӣ мемонанд, истифода бурда шавад.
- 25 Арзиши аслии захираҳои молию моддӣ, дар баробари он захираҳои молию моддӣ, ки дар банди 23 арзёбӣ мегарданд, бояд аз рӯйи формулаи “Хариди яқум – фурӯши яқум” (ФИФО) ӯ арзиши миёнавази муайян карда шавад. Корхона бояд ҳамон формулаи ҳисоббаробарии арзиши аслиро барои ҳама захираҳои молию моддӣ, ки дорои таркибу хусусияти монанди истифода аз ҷониби корхона мебошанд, истифода намояд. Татбиқи формулаҳои гуногуни ҳисоббаробарии арзиши асли нисбат ба захираҳои молию моддӣ дорои таркибу хусусияти ғайришабех метавонад дуруст бошад.
- 26 Масалан, захираҳои молию моддӣ, ки дар як сегменти амалиётӣ истифода бурда мешаванд, метавонанд аз ҷониби корхона ба таври дигар нисбат ба захираҳои молию моддӣ шабех дар дигар сегменти амалиётӣ истифода гарданд. Бо вучуди ин фарқият дар ҷойгиршавии ҷуғрофии захираҳои молию моддӣ (ӯ дар қоидаҳои истифодашавандаи андоз) худ аз худ асоси кофӣ барои истифодаи формулаҳои гуногуни ҳисоббаробарии арзиши асли, махсуб намеёбад.
- 27 Формулаи ФИФО аз фарзияе ба миён меояд, ки он воҳидҳои захираҳои молию моддӣ, ки дар навбати аввал харидорӣ ӯ истеҳсол гардидаанд, дар навбати аввал фурӯхта мешаванд ва мутаносибан он моддаҳое, ки дар анҷоми давра ҳамчун захираи молию моддӣ боқӣ мемонанд, онҳо дар охир харидорӣ ӯ истеҳсол гардидаанд. Мувофиқи формулаи ҳисоббаробарӣ тибқи арзиши миёнавази, арзиши аслии ҳар як модда дар асоси аҳамияти миёнавази арзиши аслии моддаҳои ҳаммонанд дар ибтидои давра ва арзиши аслии моддаҳое, ки дар давоми давра харидорӣ ӯ истеҳсол гардидаанд, муайян карда мешаванд. Аҳамияти миёна метавонад дар асоси давра ӯ ҳангоми қабули ҳар як гурӯҳи нав, вобаста аз хусусияти фаъолияти корхона, ҳисоб карда шавад.

Арзиши софи фурӯш

- 28 Арзиши аслии захираҳои молию моддӣ метавонад дар ҳолати зарар дидани онҳо, қисман ӯ ба таври пурра фарсуда гардидан ӯ коҳиш ёфтани нархи фурӯши онҳо ҷуброн нагардад. арзиши аслии захираҳои молию моддӣ инчунин метавонад дар мавриди афзоиш ёфтани харочоти ҳисоббаробарӣ дар анҷоми истеҳсолот ӯ харочоти ҳисоббаробарӣ дар фурӯш ҷуброн карда нашавад. Таҷрибаи аз ӯтибор соқит намудани захираҳои молию моддӣ поёнтар аз арзиши асли то сатҳи арзиши софи фурӯш тавассути принципи пешбиникунандае мувофиқат карда мешавад, ки дороиҳо набояд аз рӯйи

арзиши аз маблағ афзунтар ба эътибор гирифта шаванд, балки интизор меравад, метавонад аз фурӯш ё истифодаи онҳо ба даст оварда шавад.

- 29 Захираҳои молию моддӣ одатан то арзиши софи фурӯш бо назардошти ҳар як объект аз эътибор соқит карда мешаванд. Аммо дар баъзе маврид гурӯҳбандии воҳидҳои захираҳои молию моддӣ ба ҳамдигар шабеҳ ё алоқаманд метавонад ба мақсад мувофиқ бошад. Ин метавонад нисбат ба воҳидҳои захираҳои молию моддӣ, ки ба ин ё он навъи мол, ки дорои таъиноти яхсела ё истифодаи ниҳой буда, дар ҳама минтақаи ҷуғрофӣ истеҳсол ва фурӯхта мешаванд ва онҳоро амалан ба таври ҷудогона аз дигар моддаҳои ҳама навъи мол арзёбӣ намудан имкон надорад, ба вучуд ояд. Аз эътибор соқит намудани захираҳои молию моддӣ дар асоси гурӯҳбандии онҳо, масалан, аз эътибор соқит намудани маҳсулоти тайёр ё аз эътибор соқит намудани ҳама захираҳои молию моддӣ дар соҳаи мушаххас ё сегменти ҷуғрофӣ, муносибати нодуруст маҳсуб меёбад.
- 30 Арзёбиҳои ҳисоббаробарии арзиши софи фурӯш ба тасдиқи бештар бовариноки мавҷудани маблағҳое, ки эҳтимолан аз фурӯши захираҳои молию моддӣ дар лаҳзаи иҷроӣ чунин арзёбиҳо гирифта мешавад, асос ёфтааст. Ин арзёбиҳо тағйирёбии нарх ё арзиши аслиро ба назар гирифта, бевосита ба рӯйдодҳое тааллуқ доранд, ки баъд аз анҷоми давра, ба он андозае, ки чунин рӯйдодҳо шароити дар интиҳои давраи мазкур мавҷудбударо тасдиқ мекунанд, ба амал омадаанд.
- 31 Арзёбиҳои ҳисоббаробарии арзиши софи фурӯш, инчунин, таъиноти захираҳои молию моддӣ мавҷударо ба эътибор мегиранд. Масалан, арзиши софи фурӯши ҳама ҳаҷми захираҳои молию моддӣ, ки барои иҷроӣ шартномаҳои фурӯши молу хизматрасонӣ аз рӯи нархҳои қотей пешбинӣ шудааст, дар асоси нархҳое, ки дар ин шартномаҳо ишора шудаанд, муайян карда мешавад. Агар ҳаҷми захираҳои молию моддӣ барои иҷроӣ шартномаҳои фурӯш пешбинишуда аз ҳаҷми умумии захираҳои молию моддӣ мувофиқ кам бошад, пас арзиши софи фурӯши изофаҳои мазкур дар асоси нархи умумии фурӯш муайян мегардад. Дар сурати афзунёбии ҳаҷми захираҳои молию моддӣ аз рӯи шартномаҳои фурӯши мол тибқи нархҳои қотей барои ҳаҷми мавҷудани захираҳои молию моддӣ ё дар мавриди шартномаҳои фурӯши захираҳои молию моддӣ тибқи нархҳои қотей метавонад уҳдадорҳои арзёбишаванда ба миён оянд. Чунин уҳдадорҳои арзёбишаванда мавзӯи баррасии СБҲМ 37 “Уҳдадорҳои арзёбишаванда, уҳдадорҳои шартӣ ва дороиҳои шартӣ” ба ҳисоб мераванд.
- 32 Ашъи хом ва дигар маводе, ки барои истифода дар истеҳсоли захираҳои молию моддӣ пешбинӣ шудаанд, то сатҳи аз арзиши асли паст аз эътибор соқит карда намешаванд, агар тахмин равад, ки маҳсулоти тайёр, ки ба таркиби он инҳо ворид мешаванд, аз рӯи нархе, ки ба арзиши асли мувофиқ аст ё аз он зиёд мебошад, ба фурӯш гузошта шавад. Бо вучуди ин, агар қоҳишҳои нархи ашъи хом ба он ишора намояд, ки арзиши аслии маҳсулоти тайёр аз арзиши софи фурӯш баланд мебошад, ашъи хом то арзиши софи фурӯш аз эътибор соқит карда мешавад. Дар чунин маврид хароҷот барои иваз намудани ашъи хом метавонад аз беҳтарин арзёбиҳои мавҷудани арзиши софи фурӯши он бошад.
- 33 Дар ҳар як давраи минбаъда таҳлили арзиши софи фурӯш аз нав иҷро карда мешавад. Агар ҳолатҳои қайду шартгардидаи зарурати аз эътибор соқит намудани захираҳои молию моддӣ то сатҳи поёнтар аз арзиши асли аз байн рафта бошанд, ё шаҳодати равшани афзоиши арзиши софи фурӯш бо сабаби тағйирёбии шароити иқтисодӣ мавҷуд бошад, маблағи қаблан аз эътибор соқитгардида, барқарор карда мешавад, ба он тарзе, ки арзиши тавозунии нав бо ин ду мафҳум мутобиқат намояд: арзиши асли ё арзиши софи фурӯши аз нав дидабаромадашуда. Масалан, ин дар мавриде воқеъ мегардад, ки ягон воҳиди захираҳои молию моддӣ аз рӯи арзиши софи фурӯш ба эътибор гирифташуда бо он сабабе, ки нархи фурӯши қаблан қоҳишфтаи он то ҳол дар захираҳои молию моддӣ давраи минбаъда боқӣ мондааст, вале нархи фурӯши он афзоиш ёфтааст.

Эътироф ба сифати хароҷот

- 34 Хангоми фурӯши захираҳои молию моддӣ арзиши тавозунии ин захираҳои молию моддӣ бояд ба сифати хароҷоти ҳама даврае, ки дар он даромад аз фурӯши дахлдор эътироф гардидааст. Ҳама гуна маблағи аз эътибор соқит намудани захираҳои молию моддӣ то арзиши софи фурӯш ва ҳама талафоти захираҳои молию моддӣ бояд ба сифати хароҷот дар ҳама даврае, ки аз эътибор соқит намудани захираҳои молию моддӣ ва талафоти онҳо ҷой дошт, эътироф карда шавад. Ҳама гуна маблағи барқарорсозӣ нисбати аз эътибор соқитшавии пешинани захираҳои молию моддӣ, ки бо афзоиши арзиши софи фурӯш ба миён омадааст, бояд ҳамчун қоҳишҳои бузурги захираҳои молию моддӣ, ки дар таркиби хароҷот инъикос ёфтааст, дар ҳама даврае, ки барқарорсозӣ дар он амалӣ шудааст, эътироф гардад.
- 35 Баъзе захираҳои молию моддӣ метавонанд ба дигар ҳисоби дороиҳо мансуб шаванд, масалан захираҳои молию моддӣ, ки ба сифати ҷузъи воситаҳои асосии бо қувваи шахсӣ бунёдшуда

истифода мешаванд. Захираҳои молию моддие, ки ба дигар дороиҳо мансуб шудаанд, ба сифати харочот дар давоми муҳлати истифодаи муфиди дорои дахлдор эътироф карда мешаванд.

Ифшои маълумот

- 36 Дар ҳисоботи молиявӣ маълумоти зерин бояд ифшо гардад:
- (а) принципҳои сиёсати баҳисобгирӣ, ки барои арзёбии захираҳои молию моддӣ чорӣ карда шудаанд, аз ҷумла, формулаи истифодашудаи ҳисоби арзиши асли;
 - (б) арзиши тавозунии умумии захираҳои молию моддӣ ва арзиши тавозунии захираҳои молию моддӣ аз рӯйи намудҳое, ки аз ҷониби корхонаи мазкур истифода мешаванд;
 - (в) арзиши тавозунии захираҳои молию моддӣ, ки аз рӯйи арзиши одилона бо тарҳи харочот барои фурӯши онҳо ба эътибор гирифта мешавад;
 - (г) бузургии захираҳои молию моддӣ, ки ба сифати харочот дар муддати давраи ҳисоботӣ эътироф шудааст;
 - (ғ) маблағи аз эътибор соқит намудани захираҳои молию моддӣ, ки ба сифати харочот дар давраи ҳисоботӣ тибқи банди 34 эътироф гардидааст.
 - (д) маблағи ҳама гуна барқарорсозии аз эътибор соқит намудан, ки ҳамчун коҳишҳои бузургҳои захираҳои молию моддӣ дар таркиби харочот инъикосёфта, дар давраи ҳисоботӣ тибқи банди 34, эътироф гардидааст;
 - (е) ҳолатҳо ё рӯйдодҳое, ки тибқи банди 34 ба барқарорсозии аз эътибор соқит намудани арзиши захираҳои молию моддӣ оварда расонидаанд;
 - (ё) арзиши тавозунии захираҳои молию моддӣ, ки ба сифати таъмини уҳдадорихо ба ғарав гузошта шудааст.
- 37 Маълумот дар бораи арзиши тавозуний аз рӯйи намудҳои захираҳои молию моддӣ ва дар бораи микёси тағйирот дар ин дороиҳо барои истифодабарандагони ҳисоботи молиявӣ манфиатнок мебошад. Тибқи қоида захираҳои молию моддӣ ба чунин намудҳо ҷудо мешаванд: мол, ашёи хом, мавод, истеҳсолоти нотаом ва маҳсулоти тайёр.
- 38 Бузургии захираҳои молию моддӣ, ки дар давоми давра ба сифати харочот эътироф шуда, одатан арзиши аслии фурӯш меноманд, аз хароҷоте иборат мебошанд, ки пештар ба арзёбии захираҳои молию моддӣ аллакай фурӯхташуда мансуб шудаанд, инчунин аз хароҷоти иловагии истеҳсолии тақсимнашуда ва арзиши аслии истеҳсолии аз меёр зиёди захираҳои молию моддӣ таркиб ёфтаанд. Хусусияти фаъолияти корхона инчунин метавонад ворид намудани дигар маблағҳо, ба мисли хароҷот барои таъмини маҳсулотро талаб намояд.
- 39 Баъзе корхона ҳисобот дар бораи ғоида ва зарареро истифода мебаранд, ки ҳамроҳ бо арзиши аслии захираҳои молию моддӣ ифшои дигар бузургҳоро пешбинӣ карда, онҳоро ба сифати хароҷот дар давоми давраи ҳисоботӣ эътироф менамояд. Мувофиқи шакли зерин корхона таҳлили хароҷотро тавассути гурӯҳбандӣ, ки ба хусусияти хароҷот асос ёфтааст, пешниҳод менамояд. Дар ин маврид корхона маълумот дар бораи хароҷоте, ки ба сифати хароҷот нисбат ба ашёи хом ва масолеҳ барои масраф, хароҷот барои пардохти музди меҳнат ва дигар хароҷоти яқоя бо маблағи бақияҳои тағйирёбии софи захираҳои молию моддӣ давраи эътирофшударо ифшо менамояд.

Санаи эътибор пайдо намудан

- 40 Корхона бояд Стандарти мазкурро барои давраҳои солоне, ки аз 1 январи соли 2005 ё пас аз ин сана оғоз меёбанд, татбиқ намояд. Татбиқи пеш аз муҳлат пазируфта мешавад. Агар корхона Стандарти мазкурро барои даврае, ки то 1 январи соли 2005 оғоз меёбад, татбиқ намояд, пас бояд чунин далелро ифшо намояд.
- 40А [Соқит шудааст].
- 40Б [Соқит шудааст].
- 40В Ба СБҲМ 13, ки моҳи майи соли 2011 интишор гардидааст, дар муқаррароти арзиши одилона дар банди 6, инчунин дар банди 7 тағйирот ворид карда шудааст. Корхона бояд тағйироти зеринро дар баробари татбиқи СБҲМ 13 мавриди татбиқ қарор диҳад.
- 40Г [Соқит шудааст].

- 40F Ба СБХМ 15 *“Даромад аз фурӯш тибқи шартнома бо харидорон”*, ки моҳи майи соли 2014 интишор гардидааст, дар бандҳои 2, 8, 29 ва 37 тағйирот ворид карда шудааст ва банди 19 аз эътибор соқит карда шудааст. Корхона бояд тағйироти мазкурро дар баробари татбиқи СБХМ 15 мавриди татбиқ қарор диҳад.
- 40Д Ба СБХМ 9, ки моҳи июли соли 2014 интишор гардидааст, ба банди 2 тағйирот ворид карда шудааст ва бандҳои 40А, 40В ва 40Г аз эътибор соқит шудаанд. Корхона бояд тағйироти мазкурро дар баробари татбиқи СБХМ 9 мавриди татбиқ қарор диҳад.
- 40Е Ба СБХМ 16 *“Ичора”*, ки моҳи январи соли 2016 интишор гардидааст, ба банди 12 тағйирот ворид карда шудааст. Корхона бояд тағйироти мазкурро дар баробари татбиқи СБХМ 16 мавриди татбиқ қарор диҳад.

Қатъи амали дигар санадҳо

- 41 Стандарти мазкур СБХМ 2 *“Захираҳои молино моддӣ”* – ро иваз менамояд (соли 1993 аз нав дида баромада шудааст).
- 42 Стандарти мазкур КТС 1 *“Пайдарҳамӣ – усулҳои гуногуни ҳисоб намудани арзиши аслии захираҳои молино моддӣ”*–ро иваз менамояд.